

УДК 811.161.2'366:821.161.2.09Матіос
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/57-2-21>

Уляна КЕМІНЬ,
orcid.org/0000-0002-4433-0306
аспірантка кафедри сучасної української мови
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) *ulyana89kemin@gmail.com*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЕМОЦІЙ НА МОРФОЛОГІЧНОМУ РІВНІ У МОВОТВОРЧОСТІ МАРІЇ МАТІОС

У статті запропоновано морфологічний аспект аналізу категорії емотивності у художньому дискурсі буковинської письменниці Марії Матіос. Актуальність студії полягає в тому, що сучасний погляд на проблему зіставлення мовлення і мовця виходить за межі простого переліку мовних засобів та емотивних концептів, які виражають його емоційні чи оцінні стани свідомості, комплексно відображають вчинки, когнітивні зміни та дії головного суб'єкта генерації висловлення.

Багатогранність емоційної сфери людини детермінує різноманітність феномену емотивності тексту, матеріалом для статті слугували емотиви дібрані з художнього дискурсу буковинської письменниці Марії Матіос («Букова земля», «Солодка Даруся», «Черевички божої матері», «Майже ніколи не навпаки» та ін.). Основною метою пропонованої розвідки слугує спроба класифікувати емоційні процеси з лінгвістичного аспекту, орієнтуючись на характеристику мовних одиниць, морфологічного рівня, адже частиномовна належність слова в цьому випадку увиразнює яскравий світ людських емоцій та почуттів, тобто реалізує категорію емотивності. Ті або ті мовні одиниці слугують виразними маркерами суб'єктивності та експресивності мовлення.

У результаті аналізу ми виділили критерії класифікації емоцій: за значенням, за модальністю, за стійкістю, за напруженістю, за тональністю, за спрямованістю. Виявили, що в її складі функціонують лексеми, що маркують позитивні / негативні емоційні стани, більшою мірою у творчості письменниці вербалізовано негативні емоції: (відчай, гнів, обурення, відраза, печаль / горе, страх, тривогу); позитивних станів схарактеризовано (радість, замилування / захоплення, хвилювання, співчуття). Відтворюючи їх, письменниця, як правило, використовує лексику з прямим значенням, іноді, щоб підсилити експресивний ефект – оцінну, інвективну лексику та інші стилістичні прийоми.

Ключові слова: лінгвістика емоцій, категорія емотивності, мовна експресія, класифікація емоцій, позитивні / негативні емоційні стани, Марія Матіос.

Ulyana KEMIN,
orcid.org/0000-0002-4433-0306
Graduate student at the Department of Modern Ukrainian Language
Chernivtsi National University named after Yury Fedkovich
(Chernivtsi, Ukraine) *ulyana89kemin@gmail.com*

REALIZATION OF EMOTIONS AT THE MORPHOLOGICAL LEVEL IN THE LANGUAGE CREATION OF MARIA MATIOS

The article proposes a classification of the emotions in the character's speech in the fiction of Bukovynian writer Maria Matios. Emotions are the most clearly used at the morphological level, that is, in the vocabulary that forms the author's specific idiosyncrasy.

The study's relevance means the modern view on the problem of comparing speech and the speaker goes beyond a simple list of linguistic meanings and emotional concepts. The character (author) expresses his emotions and opinion or evaluative states of consciousness, comprehensively reflecting on the actions, cognitive changes, and actions of the main subject of the utterance generation.

The fluency of the emotional sphere of a person determines the diversity of the phenomenon of the emotionality of the text, the material for the article was the motives selected from the artistic discourse of the Bukovyna writer Maria Matios («Beech Land», «Sweet Darusia», «The Mother of God's Shoes», etc.). The main goal of the research is to classify emotional processes in the linguistics aspect, focusing on the characteristics of linguistic units, the morphological level, because the partial linguistic belonging of the word in this expressive use of the bright world of human emotions and feelings, that is, realizes the category of emotionality.

As a result of the analysis, we identified criteria for the classification of emotions: meaning, modality, stability, tension, tonality, by direction. It has been concluded, that lexemes marking positive/negative emotional states function in their composition. When reproducing them, the writer, as a rule, uses vocabulary with a direct meaning, sometimes to enhance the expressive effect – evaluative, invective vocabulary, and other stylistic techniques.

Key words: linguistics of emotions, category of emotionality, language expression, classification of emotions, positive/negative emotions, Maria Matios.

Постановка проблеми. Лінгвістика емоцій набуває статусу фундаментальної галузі науки, формуючись на межі нових дослідницьких праць, що спрямовані на вивчення відображення емоційних станів людини в мові. Емоції є невід'ємним складником об'єктивної дійсності людини, а їхня багатогранність зумовлює велику кількість антропоорієнтованих теорій, які дають нам змогу апелювати до категорії емотивності як до однієї із категорійних величин, які пов'язані з людиною та її емоціями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мова володіє системою конвенційних засобів знакового чи пропозиційного вираження психічних та фізіологічних станів, що можуть функціонувати поряд із біогенетичними знаками невербальної інформаційної системи чи використовуватися взаємозамінно (Altarriba, Bauer, 2004: 390).

Універсальну класифікацію емоційних станів людини представили у своїх дослідженнях: В. Вундт, П. Екман, К. Ізард, А. Леонт'єв, П. Сімонов, Є. Станчик та ін. Сьогодні лінгвістика емоцій слугує сферою наукових інтересів таких відомих мовознавців, як: Ю. Апресян, Н. Арутюнова, А. Вежбицька, Я. Гнезділова, А. Загнітко, Т. Космеда, Р. Плутчик, О. Селіванова, О. Філімонова, С. Шабат-Савка, В. Шинкарук та ін.

Антропоцентричний підхід до поняття мовних явищ дав змогу збагатити лінгвістичні дослідження і простежити взаємозв'язок мови з усіма аспектами людського буття, сформувавши прагматичний напрям у дослідженні емоційних явищ. Цілком слушною вважаємо позицію С. Шабат-Савки, яка зауважує, що «в особистісну сферу людини потрапляють не тільки типові інтенції, серед яких інформування, запит, спонукання тощо. Сюди входить й емоційно-оцінний світ, суб'єктивні переживання та відчуття» (Шабат-Савка, 2014: 113).

Формулювання мети і завдань статті. Актуальність студії реалізація емоцій на морфологічному рівні у мовотворчості Марії Матіос полягає в тому, що сучасний погляд на проблему зіставлення мовлення і мовця виходить за межі простого переліку мовних засобів та емотивних концептів, які виражають його емоційні чи інтелектуально-оцінні стани свідомості, а комплексно відображають вчинки, когнітивні зміни та дії головного суб'єкта генерації висловлення. Матеріалом для статті слугували емотиви дібрані з художнього дискурсу буковинської письменниці Марії Матіос.

Основною метою пропонованої розвідки слугує спроба класифікувати емоційні процеси з лінгвістичного аспекту, орієнтуючись на характеристику

мовних одиниць, морфологічного рівня, адже частиномовна належність слова в цьому випадку універсально яскравий світ людських емоцій та почуттів, тобто реалізує категорію емотивності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емоції народжуються в процесі відтворення дійсності у свідомості людини, а далі відображаються в її фізичній або мовленнєвій діяльності. Щоб краще пізнати закономірність вербалізації емоцій, варто розглянути механізм функціонування цього поняття з психологічного та лінгвістичного аспекту.

На думку вчених-психологів, емоції – невід'ємна частина людського життя. Вони виникають у процесі життєдіяльності людини і визначають рівень інформаційно-енергетичного обміну та спрямованість поведінки. В сучасній науці немає єдиного критерію щодо поділу емоцій та почуттів. Учений П. Клейман розрізняє позитивні, негативні та амбівалентні емоції, які відрізняються своєю силою та інтенсивністю (ступінь збудженості), реактивністю (чи легко виникають), центральністю (домінування над свідомістю, чи мають периферійне значення), ситуацією, яка викликає емоції (від універсальних до ідіосинкратичних ситуацій). Дослідник додає, що саме стимули провокують фізіологічну активацію, яка породжує емоції оминаючи когнітивний аспект (Клейман, 2017: 89).

Американський психолог К. Ізард розподілив емоції на позитивні / негативні та виокремив десять базових емоцій: 1) радість – позитивне емоційне збудження, яке виникає за можливості повного задоволення, це найбільш бажана емоція, що також може з'явитися в результаті послаблення дії негативного чинника; 2) інтерес – позитивна емоція, яка мотивує розвиток навичок і вмінь, активізує процеси пізнання, стимулює допитливість; 3) горе/страждання – емоція, зумовлена комплексом причин, пов'язаних із життєвими втратами; 4) гнів – емоція на очевидне розходження поведінки іншої людини з нормами етики, моралі; 5) зневага – емоція, що відображає деперсоналізацію іншої людини або групи людей, втрату їхньої значущості для індивіда; 6) відраза – емоція, що часто виникає разом з гнівом, бажання позбутися когось або чогось; 7) страх – найбільша негативна емоція, переживання, викликане отриманою прямою або непрямою інформацією про реальну або уявлену небезпеку, очікування невдачі; 8) подив – різке підвищення нервової стимуляції, яке виникає після несподіваної події; 9) сором – виникає як переживання неузгодженості між нормою поведінки та фактичною пове-

дінкою, прогнозування осудливої або різко негативно оцінки оточуючих на свою адресу; 10) провина – емоція схожа на сором, оскільки виникає в результаті неузгодженості між очікуваною та реальною поведінкою, виникає через порушення морального або етичного характеру, причому в ситуаціях, коли людина відчуває особисту відповідальність (Изард, 2000: 64).

А. Дамасіо вважає, що базові емоції утворюються на основі їхньої біологічної й культурної зумовленості, та внаслідок до них такі емоції, як: страх, гнів, сум, відраза, щастя, подив. На думку вченого, вони слугують основою для складніших соціальних емоцій, «запозичуючи» їхні тілесні вияви (Damasio, 1994: 44).

П. Екман виділив сім базових емоцій: радість, здивування, печаль, гнів, огиду, презирство, страх, зауважуючи, що мімічний прояв емоцій зумовлений універсальними біологічними чинниками (Екман, 2010: 196).

Однак за якими б нормами не класифікувалися емоції, для мовознавства має значення їхня різноманітна вербалізація. Спроби класифікувати емоційні процеси з лінгвістичного аспекту здійснені багатьма провідними мовознавцями, які, орієнтуючись на характеристику мовних одиниць, зараховували до категорії емотивності засоби всіх мовних рівнів.

З погляду польської дослідниці А. Вежбицької, усе різноманіття емоцій можна звести до універсальних та вроджених, що притаманні всім людям. Вчена класифікує типи емоцій у такий спосіб: 1) емоції, пов'язані з поганими речами (смуток, нещастя, горе, сум, відчай); 2) емоції, пов'язані з гарними речами (радість, щастя, задоволення, захват, збудження); 3) емоції, пов'язані з людьми, які зробили погані вчинки, викликають негативну реакцію (ярість, злість, гнів, лють, божевілля); 4) емоції, пов'язані із самооцінкою (каяття, провина, сором, приниження, зніяковілість, гордість, тріумф); 5) емоції, пов'язані із ставленням до оточуючих (кохання, ненависть, повага, жаль, заздрість). Такий глибокий аналіз емоцій увиразнює антропоцентризм лінгвістичних студій, засвідчує їхню релевантність і для нашого дослідження.

Р. Плутчик виокремлює 8 фундаментальних емотивних станів, поділяючи їх на чотири пари, кожна з яких пов'язана з певною дією: 1) руйнування (гнів) – захист (страх); 2) прийняття (схвалення) – відкидання (відраза); 3) відтворення (радість) – позбавлення (смуток); 4) дослідження (очікування) – орієнтація (здивування). Кожній з цих емоцій, на думку вченого, відповідає певний фізіологічний і експресивно-поведінковий комп-

лекс, який слугує континуумом, у межах якого змінюється інтенсивність емоції (роздратування – гнів – розлюченість) (Plutchik, 1962: 45).

Цікавою є класифікація Е. Нушикян, яка пропонує класифікувати емоції за критеріями модальності: 1) позитивні емоції – радість, ніжність, схвалення; 2) негативні емоції – відчай, образа, гнів, страх, обурення, докір, сором, смуток, погроза, підозра, зневага; 3) здивування, іронія. На думку мовознавиці, лише дві останніх емоції мають нейтральне забарвлення, тобто можуть виражати як позитивні, так і негативні риси (Нушикян, 1986: 207).

Як зауважують дослідники, емоції тісно пов'язані з (позитивною / негативною) оцінкою, оскільки «будь-яке явище, подія чи мотив людської діяльності можуть бути оцінені мовцем, з одного боку, як прекрасне чи потворне, а з іншого – як добре чи погане» (Шабат-Савка, 2014: 114).

Так, В. Шинкарук виділив тип емоційної оцінки за шкалою протиставлення «схвалення / осуд», позначаючи як «+/-» оцінку, на думку дослідника «+» об'єднує п'ять видів емоцій: 1) ласка; 2) грайливість; 3) захоплення; 4) схвалення, співчуття; 5) жарт. Тип емоційної «-» оцінки представлений шістьма видами емоцій: 1) осуд; 2) зневага; 3) приниження; 4) презирство; 5) лайка; 6) образа. На думку вченого, «цих назв емоцій достатньо, щоб висловити суб'єктивне ставлення людини до того, що вона сприймає в навколишньому світі, тобто її суб'єктивну оцінку» (Шинкарук, 2012: 325).

Як засвідчує порівняльний аналіз класифікацій, здебільшого емоцію витлумачують як психофізіологічний стан, який базується на оцінній діяльності, об'єднує всі чуттєво-мотиваційні процеси (емоційні стани, переживання, почуття) і володіє здатністю до конструювання та має позитивну або негативну спрямованість.

За нашими спостереженнями, з опертям на різні класифікації емоцій, та обстежений мовний матеріал, почерпнутий з мовотворчості Марії Матіос, реалізацію емоцій на морфологічному рівні можна представити таким чином:

1. За значенням емоції поділяють на позитивні та негативні. До емоційно-оцінного реєстру з позитивною семантикою, зараховуємо конструкції, що пов'язані із задоволенням потреб особистості – емоція **радісті**, позитивне емоційне значення мають, наприклад, прикметники (солодкий, солоденький) у значенні (дорогий, любий): *Уласійку мій солодкий* (Матіос, 2018а: 24); Чудо ти моє *солодке...* (Матіос, 2010: 40). Досить продуктивним засобом вербалізації високого ступеня інтенсивності емоції радості, яка виражена

прикметником, є використання прислівника *дуже*: **Радий** тебе бачити, Фріце! Думає, ти вже не прийдеш... **Дуже радий** за тебе! (Матіос, 2019: 430). До позитивних емоцій зараховуємо також, **захоплення, замилювання**: Моя дитинко, Моє **золоте срібельце!** (Матіос, 2018а: 174); **Боже, яка ти маленька проти мене!** (Матіос, 2018а: 102); – прикметникові лексеми сповнені глибоких почуттів ніжності та ласки.

Спектр емоційних інтенцій негативного характеру виформовують такі емоційно-оцінні реєстри: **гнів, лють, ненависть**, що пов'язані з діалогічними конструкціями, напр.: *Вертайся! Вертайся, смерде, тобі кажу!* (Матіос, 2019: 63). Для позначення загальної напруженості, психологічної тональності художнього тексту, письменниця використовує полісемантичні слова, що в переносному значенні набувають емоційно-експресивного забарвлення. Ними найчастіше слугують іменники (пси, короста, воші, ворона, щур, кнур, гадюка, бик та ін.) напр.: *Бо ти мені ворог! Ворог ти! Чуєш, стара вороно?!* (Матіос, 2019: 649); *...пам'ятає, як несамовито, наче розлючені бики, брати сунули назустріч, заносючи вила над головою...* (Матіос, 2022: 10); *Та ж не може бути, щоб не діялася Божя воля на оцю коросту, на ці воші...* (Матіос, 2018а: 94); Засобами оцінних іменників мисткиня створила узагальнений образ персонажів, як-от: нечисть, убійники, москалі недобиті, зайди, звірі, нелюди, вороги та ін., напр.: *Вона кров'ю сходить, а він це нібито жалів, маскаль недобитий!* (Матіос, 2018а: 27); *Огірки з бочки нащо перевертаєте, убійники?* (Матіос, 2018а: 93); *Краце би була струїла в утробі таку нечисть...* (Матіос, 2010: 195). Для відтворення емоції письменниця використовує лексеми, що своїм прямим значенням реалізують відповідний емоційний стан, як-от: *Петро слухав Сильвестрову жінку Марію – і чув, як дика лють із середини нутра проситься в кулак* (Матіос, 2011: 15).

Переживання суб'єктом морального болю, **смуток, відчай** авторка метафорично передає в образі вогню чи бурхливої води, напр.: *Мучить Фрозину всередині нутра щось таке, ніби там розіклали ватру. І пече той вогонь день відо дня* (Матіос, 2018а: 91); *Іще чула, як солодкі, незнані запашині соки збираються в ній і течуть на дотик його руки, й каламутять щойно ясні й зрозумілі думки* (Матіос, 2018а: 143).

2. За модальністю можемо визначити наступні емоційно-оцінні реєстри: **обурення**, які чітко передають авторські діалектні дієслова, як-от: *Поки твій тато був на війні, мого тата зака-*

трупили черкаси (Матіос, 2018а: 44); *Дякувати Богові, що в світ не вивезли, як лиш всунулися в наші гори* (Матіос, 2018а: 8); *Його великі, трохи розкочі очі ковзали по людях...* (Матіос, 2018а: 9). Дієслова такого зразка передають ту чи ту емоцію, містять додатково оцінну сему, сповнену глибокої ненависті;

відраза, напр.: *...але всі так тими словами хитро люблять Україну, що Северині подеколи від обридження ригати хочеться* (Матіос, 2018b: 15); *Від гидких здогадів, а ще більшої фантазії не рятувала навіть чотирирічна дитина...* (Матіос, 2010: 171); *Німець децю гидливо уціпнув калач і відвів його рукою...* (Матіос, 2010: 162]. Назви таких емоцій репрезентує лексика, яка позначає неприємний фізичний вплив на організм людини або якесь ушкодження;

страх: вербалізують цю емоцію емотивні прикметники та іменники з відповідною семою, як-от: *По тому вона вчула, як гострі й холодні зашпори заходять у ноги... А далі – знизу і зверху – повіяло холодом. Це був смертельний холод, укупі зі смертельним страхом* (Матіос, 2018b: 135); *Обкладені люди страхом, як щури трійлом* (Матіос, 2018а: 22); *Іван від несподіванки і миттєвого переляку затримав щупак у продірявленому простінку* (Матіос, 2011: 41);

здивування, для вербалізації відповідного стану емоцій письменниця добирає лексику із прямим значенням, напр.: – *Як то? – питає здивований цісаревич* (Матіос, 2018b: 39); *Спантеличений Павло відступив крок назад* (Матіос, 2018b: 61); *А що на це сказав друг «Береза»? – поцікавилася Корнелія з іронією в голосі* (Матіос, 2018а: 122) – така пряма номінація здійснюється завдяки прикметникам, дієсловам. Здебільшого стан здивування ідентифікується лише контекстуально: *І влякла перед ним* (Матіос, 2018а: 17); *Кирило зробив довгу паузу* (Матіос, 2018b: 27).

3. За стійкістю емоції поділяємо на: стійкі та ситуативні. До стійких емоцій належить **горе, печаль**. Репрезентантами емоційного стану горя є дієслова, дієприслівникові звороти, віддієслівні іменники поєднані безсполучниковим зв'язком, які створюють ефект емоційної градації із семантикою страждання, напр.: *Матронка не просилася. Не верещала. Лиш закусила волоссям рот і тихо стогнала після кожного удару, поки безсила її голова не впала на лаву непритомна* (Матіос, 2010: 169); *... кричала і плакала Матронка, б'ючись головою в стіну* (Матіос, 2010: 169); *То вона бралася рвати на собі волосся. То билася кулаками в голову. Намагалася витиснути з грудей ридання* (Матіос, 2018b: 144).

Ситуативні емоції ті, які виникають в окремій ситуації, до них уналежнюємо емоції: **схвильованості**, напр.: *Отут Михайлові й перехопило дух* (Матіос, 2010: 202); **благання**, як-от: *Пусту... – не пручалася, лиш просила Корнелія. – Прошу тебе*, (Матіос, 2018а: 143); **розчарування** найчастіше втілюють прислівники з прямою лексико-семантичною номінацією, напр.: – *А ми що, не всі Божі? – розчаровано запитала Даруся*; (Матіос, 2010: 40); *Юстина невдоволено зиркає на мене, ніби я її питаю щось само собою зрозуміле* (Матіос, 2018а: 220).

4. За рівнем напруги, емоції можуть містити в собі напругу, **тривожність**: *Чому? – питав себе Михайло, чуючи, як тривожно б'ється йому серце в грудях* (Матіос, 2010: 203); *...і та історія гризе її дуже, бо вона її не розуміє ...*(Матіос, 2022: 13).

5. За тональністю можемо виділити спокійні і збуджені. Спокійні емоції: – *Ох, кумко-любко, Васютко злотна* (Матіос, 2010: 185); *Флинькаю, Міську любий... Скажи, мені, Міську срібний, що вони нам можуть зробити доброго і що можуть дати доброго...*(Матіос, 2010: 140) – ключові номінації іменників, прикметників увиразнюють емоційно-оцінну семантику, визначають рівний і спокійний тон висловлення. Збуджені емоції: *Ти, мерзо мерзенна, приймаку дурний, безродне насіння, ти, дурню остатний, що до такої самої дурної пристав, ти злодію галицейський, паськудо паскудна ... я на тебе управу знайду...* (Матіос, 2010: 49) – підсилюють емоційність оцінні іменники для позначення особи негативного характеру, такі конструкції додають зневажливого значення.

6. За спрямованістю емоції можуть бути направлені на самого мовця: **Блаженна. Як собака, що має сказ, – скажена. Шалена. Несамовита. Несловна розуму. Непідсудна. Божевільна. Не ... Це все про мене** (Матіос, 2010:67); емоції, які направлені на інших людей, **співчуття**, напр.: **Жаль мені тебе, але ти не винен** (Матіос, 2010: 101); *А мені, думаєш, не банно за Манолієм? Ті гаки в ребрах дотепер у сні виджу!* (Матіос, 2018а: 84).

Висновки. Ті або ті мовні одиниці слугують виразними маркерами суб'єктивності та експресивності мовлення. Частиномовна належність слова в цьому аспекті увиразнює яскравий світ людських емоцій та почуттів, тобто реалізує категорію емотивності. Дослідивши мовотворчість Марії Матіос, ми виділили 6 критеріїв для класифікації емоцій, а саме: за значенням, за модальністю, за стійкістю, за напруженістю, за тональністю, за спрямованістю. Виявили, що в її складі функціонують лексеми, що маркують позитивні / негативні емоційні стани. Утім, більшою мірою у творчості письменниці вербалізовано негативні емоції, зокрема: відчай, гнів, обурення, відроза, печаль / горе, страх, тривогу. З-поміж позитивних станів схарактеризовано – радість, замилювання / захоплення, хвилювання, співчуття. Найяскравіше проявлені емоції на морфологічному рівні, тобто у слововжитку, що формує специфічний ідіостиль авторки. Відтворюючи їх, письменниця, як правило, використовує лексику з прямим значенням, іноді, щоб підсилити експресивний ефект – оцінну, інвективну лексику та інші стилістичні прийоми. **Перспективи подальших розвідок** вбачаємо в детальному вивченні ідіостилу письменниці в контексті категорії емотивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Екман П. Психологія емоцій. Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life (пер. с англ. В. Кузін) СПб.: Питер, 2010. 336 с.
2. Ильин Е. Эмоции человека СПб.: Питер, 2008. 784 с.
3. Изард К. Психология эмоций: Пер. з англ. Київ, 2000. 464 с.
4. Клейман П. Психология 101: факти, теорія, статистика, тести й таке інше. Харків, 2017. 240 с.
5. Матіос М. Армагедон уже відбувся. Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2011. 112 с.
6. Матіос М. Букова земля. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 928 с.
7. Матіос М. Майже ніколи не навпаки: Видання третє. Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2018b. 176 с.
8. Матіос М. Нація: Видання шосте. Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2018а. 256 с.
9. Матіос М. Солодка Даруся, Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2010. 423 с.
10. Матіос М. Черевички божої матері. Роман. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2022. 208 с.
11. Нушикян Э. Типология интонации эмоциональной речи. Киев, Одесса, 1986. 345 с.
12. Шабат-Савка С. Категорія комунікативної інтенції в українській мові: монографія. Чернівці: «Букрек», 2014. 421 с.
13. Шинкарук В. Оцінка як категорія модусу в латинській мові. *Studia Linguistica*, 2012. Вип. 6. С. 323–331.
14. Altarriba J., Bauer L. The Distinctiveness of Emotion Concepts: A Comparison between Emotion, Abstract, and Concrete Words. *The American Journal of Psychology*, 2004. 117 (3), 389–410 p.
15. Damasio A. Descartes' Error: Emotion, Reason, and the Human Brain. New York: Harcourt, 1994. 312 p.
16. Plutchik R. The Emotions: Facts, Theories, and a New Model. New York, Random House, 1962. 228 p.

REFERENCES

1. Ekman P. *Psykholohiya emotsiy* [Emotions Revealed: Recognizing Faces and Feelings to Improve Communication and Emotional Life]. per. s ang. V. Kuzin. SPb. 2010, 336 p. [in Russian].
2. Illin E. *Émotsyy cheloveka* [Human emotions]. SPb.: Piter. 2008, 784 p. [in Russian].
3. Izard K. *Psykholohiya emotsiy* [Psychology of emotions]. Per. z anh. Kyiv, 2000. 464 p. [in Ukrainian].
4. Kleyman P. *Psykholohiya 101: fakty, teoriya, statystyka, testy y take inshe* [Psychology 101: Facts, Theory, Statistics, Tests, and More]. Kharkiv, 2017. 240 p. [in Ukrainian].
5. Matios M. *Armahedon uzhe vidbuvsya* [Armageddon has already happened]. L'viv: LA «PIRAMIDA», 2011. 112 p. [in Ukrainian].
6. Matios M. *Bukova zemlya. Roman* [the Beech land. A Novel]. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA, 2019. 928 p. [in Ukrainian].
7. Matios M. *Mayzhe nikoly ne navpaky* [Almost never the other way around]. Vydannya tretye, L'viv: LA «PIRAMIDA», 2018b. 176 p. [in Ukrainian].
8. Matios M. *Natsiya* [the Nation]. Vydannya shoste, L'viv: LA «PIRAMIDA», 2018a. 256 p. [in Ukrainian].
9. Matios M. *Solodka Darusya* [the Sweet Darusia], L'viv: LA «PIRAMIDA», 2010. 423 p. [in Ukrainian].
10. Matios M. (2022). *Cherevychky bozhoyi materi* [Mother of God's boots]. Kyiv: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA, 2022. 208 p. [in Ukrainian].
11. Nushykyan E. *Typolohyya yntonatsyy émotsyonal'noy rechy* [Typology of intonation of emotional speech]. Kyiv-Odessa, 1986. 345 p. [in Ukrainian].
12. Shabat-Savka S. *Katehoriya komunikatyvnoyi intentsiyi v ukrayins'kiy movi. Monohrafiya* [Category of communicative intention in the Ukrainian language. Monograph]. Chernivtsi «Bukrek». 2014, 421 p. [in Ukrainian].
13. Shynkaruk V. *Otsinka yak katehoriya modusu v latyns'kiy movi* [Evaluation as a mode category in the Latin language]. *Studia Linguistica Vyp.* 6. 2012. P. 323–331. [in Ukrainian].
14. Altarriba J., Bauer L. The Distinctiveness of Emotion Concepts: A Comparison between Emotion, Abstract, and Concrete Words. *The American Journal of Psychology*, Vol. 117 (3), 2004. P. 389–410.
15. Damasio A. *Descartes Error: Emotion, Reason, and the Human Brain*. New York: Harcourt, 1994. 312 p.
16. Plutchik R. *The Emotions: Facts, Theories, and a New Model*. New York. Random House, 1962. 228 p.